

ΚΙΝΗΣΙΟΛΟΓΙΑ

ανθρωπιστική κατεύθυνση

**Ο ΧΟΡΟΣ ΤΟΥ ΣΤΕΓΚΟΥ
ΣΤΗΝ ΑΜΠΛΙΑΝΗ
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ:**

**ΔΟΜΙΚΟ-ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΗ
ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΗΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΒΙΩΣΗΣ ΤΟΥ
ΧΟΡΟΥ**

**Τασιούλης Αλέξιος
Φούντζουλας Γεώργιος
Κουτσούμπα Μαρία**

Η βιβλιογραφική αναφορά του άρθρου αυτού είναι:

Τασιούλης, Α., Φούντζουλας, Γ. & Κουτσούμπα, Μ. (2020). Ο χορός του Στέγκου στην Άμπλιανη Ευρυτανίας: Δομικο-μορφολογική ανάλυση της βίωσης και της αναβίωσης του χορού. *Κινησιολογία: Ανθρωπιστική Κατεύθυνση*, 7(2), 97-118

THE DANCE OF STEGOS AT THE VILLAGE OF ABLIANI EVRYTANIAS: STRUCTURE-FORM ANALYSIS OF ITS VIVAL AND REVIVAL

Tasioulis Alexios¹ Fountzoulas Georgios¹, Koutsouba Maria¹

1. School of Physical Education and Sport Science, National and Kapodistrian University of Athens

Abstract

This paper focuses on the dance of Stegos at the village of Abliani Evrytania, a dance that until the beginning of the 20th century had the full participation of the village inhabitants, then gradually fell into disuse and the dance ceased being. Yet, from 1997 until today the dance has been revived and performed every July at the fair of Ayia Paraskevi by the Cultural Association of Abliani 'Stegos', based in Messolongi. The absence of a study about Stegos dance and the contemplation on what was recorded in 1966 by G. Aikaterinides and what has happened since its revival since 1997 to date, has been the stimulus for the present work. The aim of this paper is to record, analyze and compare the dance of Stegos in the village of Abliani in the Prefecture of Evrytania during the period 1997-2017 (revival) in relation to the recordings of G. Aikaterinides in 1966 (vival). In particular, using the dance of Stegos as an analytical tool, this research examines the transformation of its structure and form in the respective time periods (1966 and 1997-2017). The data collection comes from observation as well as ethnographic field research. Labanotation system was used for the recording of dance, the structural-morphological and typological method for the analysis of its structure and its form, while for comparing the forms in the different time periods the comparative method. It was concluded that Stegos dance does not present remarkable differences and transformations in its structure and form.

KEY WORDS: Greek traditional dance, ethnographic dance research, transformation of dance form

Ο ΧΟΡΟΣ ΤΟΥ ΣΤΕΓΚΟΥ ΣΤΗΝ ΑΜΠΛΙΑΝΗ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ: ΔΟΜΙΚΟ-ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΒΙΩΣΗΣ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ

Τασιούλης Αλέξιος¹ Φουντζούλας Γεώργιος¹, Κουτσούμπα Μαρία¹

1. Σχολή Επιστήμης Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Περίληψη

Η εργασία επικεντρώνεται στον χορό του Στέγκου στην Άμπλιανη Ευρυτανίας, χορός που μέχρι και τις αρχές του 20ου αιώνα περίπου είχε την πλήρη συμμετοχή των κατοίκων του χωριού, στη συνέχεια έπεσε σταδιακά σε αχρηστία και σταμάτησε να χορεύεται, ενώ από το 1997 μέχρι σήμερα, με αφορμή την καταγραφή του από τον Γ. Αικατερινίδη το 1966, αναβιώνεται κάθε Ιούλιο στο πανηγύρι της Αγίας Παρασκευής από τον Πολιτιστικό Σύλλογο Αμπλιανιτών 'Ο Στέγκος' που έχει έδρα το Μεσολόγγι. Η απουσία μελέτης του χορού του Στέγκου και ο προβληματισμός σχετικά με το τι έχει καταγραφεί το 1966, αλλά και το τι συμβαίνει από την αναβίωση του χορού το 1997 μέχρι σήμερα, αποτέλεσε την αφορμή για την παρούσα εργασία. Σκοπός λοιπόν της εργασίας είναι η καταγραφή, η ανάλυση και η σύγκριση του χορού του Στέγκου στο χωριό Άμπλιανη του νομού Ευρυτανίας κατά το χρονικό διάστημα 1997-2017 (αναβίωση) σε σχέση με την καταγραφή του Γ. Αικατερινίδη το 1966 (βίωση). Ειδικότερα, χρησιμοποιώντας ως αναλυτικό εργαλείο τον χορό του Στέγκου, η έρευνα στοχεύει στη μελέτη του μετασχηματισμού της δομής και της μορφής του στις αντίστοιχες χρονικές περιόδους (1966 και 1997-2017). Η συλλογή των δεδομένων προέρχεται από παρατήρηση καθώς και από επιτόπια εθνογραφική έρευνα. Για την καταγραφή του χορού χρησιμοποιήθηκε το σύστημα του Laban (Labanotation), για την ανάλυση της δομής και της μορφής του η δομικό-μορφολογική και τυπολογική μέθοδος, ενώ για τη σύγκριση των μορφών στις διαφορετικές χρονικές περιόδους η συγκριτική μέθοδος. Διαπιστώθηκε ότι ο χορός του Στέγκου δεν εμφανίζει αξιοσημείωτες διαφορές και μετασχηματισμούς ως προς τη δομή και τη μορφή του.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Ελληνικός παραδοσιακός χορός, εθνογραφική έρευνα χορού, μετασχηματισμός του χορού

Εισαγωγή

Από πολύ μικρή ηλικία και όσο θυμάμαι τον εαυτό του, ένας από τους συγγραφείς ασχολιόταν με τον ελληνικό παραδοσιακό χορό. Ο πατέρας του, Αποστόλης Τασιούλης, όντας χορευτής και δάσκαλος χορού ήταν καθοριστικός παράγοντας. Έτσι από πολύ μικρός παρακολουθούσε μαθήματα ελληνικού παραδοσιακού χορού, συμμετείχε ή παρακολουθούσε χορευτικές παραστάσεις, εκδηλώσεις και φεστιβάλ, βιώνοντας γιορτές, πανηγύρια και δρώμενα από διάφορες γωνιές της Ελλάδας. Μέσα από αυτή την εμπλοκή, εντύπωση του προκαλούσε το γεγονός ότι οι χοροί της Στερεάς Ελλάδας και ιδιαίτερα της Ευρυτανίας, τόπος καταγωγής της μητέρας του, βρίσκονταν στο παρασκήνιο. Από την άλλη πλευρά, από παιδί, μέρος των καλοκαιρινών διακοπών το περνούσε στο χωριό καταγωγής του παππού του από τη μεριά της μητέρας του, την Άμπλιανη Ευρυτανίας, ένα ορεινό, απόμερο χωριό, μιας και είναι το τελευταίο χωριό του δημόσιου δρόμου, με ιδιαίτερη πολιτιστική κληρονομιά και παράδοση, όπως άλλωστε και κάθε μεριά και τόπος της Ελλάδας. Εντύπωση του προκαλούσε πάντα στο χωριό ο χορός του Στέγκου, που χορεύεται ανήμερα της εορτής και του πανηγυριού της Αγίας Παρασκευής, στο ομώνυμο χοροστάσι του χωριού, ένα χορευτικό έθιμο στο οποίο συμμετείχε ενεργά από την παιδική του ηλικία.

Μέσα μάλιστα από την επαναλαμβανόμενη παρουσία του στο χωριό, πληροφορήθηκε ότι ο χορός του Στέγκου μέχρι και τις αρχές του 20ου αιώνα περίπου είχε την πλήρη συμμετοχή των κατοίκων του χωριού. Στη συνέχεια, έπεσε σταδιακά σε αχρηστία και σταμάτησε να χορεύεται, ενώ από το 1997 μέχρι σήμερα, αναβιώνεται στο χωριό, με μερική συμμετοχή των ντόπιων, κάθε Ιούλιο στο πανηγύρι της Αγίας Παρασκευής από τον Πολιτιστικό Σύλλογο Άμπλιανιτών 'Ο Στέγκος' που έχει έδρα το Μεσολόγγι. Η αναβίωση αυτή βασίστηκε στη βουβή βιντεοσκόπηση που πραγματοποίησε ο ερευνητής λαογράφος του Κέντρου Έρευνας της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών Γ. Αικατερινίδης το 1966. Η πληροφορία αυτή είχε κινήσει το ενδιαφέρον του γύρω από αυτόν τον χορό. Η αφορμή ωστόσο να ασχοληθεί εκτενέστερα με τον χορό του Στέγκου δόθηκε κατά τη διάρκεια των σπουδών του στη Σχολή Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού (Σ.Ε.Φ.Α.Α.) του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και ειδικότερα στο πλαίσιο της Ειδίκευσης «Ελληνικός Παραδοσιακός Χορός» το ακαδημαϊκό έτος 2015-2016. Στο πλαίσιο αυτό, ο τόπος καταγωγής του, η βιοματική του σχέση με τον χορό του Στέγκου, αλλά και η γενικότερη εμπλοκή του με τον ελληνικό παραδοσιακό χορό, αποτέλεσαν το ερέθισμα για την εκπόνηση καταρχήν της πτυχιακής του εργασίας πάνω στο θέμα αυτό (Τασιούλης, 2017) και, στη συνέχεια, της παρούσας εργασίας.

Στην επιλογή αυτή συνέβαλε και ένας επιπλέον λόγος καθώς από την ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας διαπιστώθηκε ότι, αν και αρκετοί ερευνητές έχουν ασχοληθεί με το χωριό της Άμπλιανης και τον χορό του Στέγκου (Αικατερινίδης, 1966; Μερακλής, χ.η.; Αλεξανδροπούλου, 2008; Σαρρής, 2009, 2011, 2016), οι αναφορές αυτές αφορούν την ιστορία και λαογραφία του τόπου, τα τραγούδια, την ενδυμασία, ενώ, στην περίπτωση του χορού, περιορίζονται σε περιγραφικές αναφορές και όχι στον χορό αυτό καθαυτό. Η πληρέστερη τέτοιου είδους αναφορά δίνεται από τον Γ. Αικατερινίδη, ο οποίος το 1966 επισκέφτηκε και κατέγραψε τον χορό του Στέγκου που ακόμα χορεύονταν από τους ντόπιους. Στην περίπτωση αυτή, η χορευτική κίνηση έχει καταγραφεί σε βουβή ταινία, ενώ η μουσική έχει καταγραφεί ξεχωριστά σε μομπίνα. Σε όλες πάντως τις περιπτώσεις, οι έρευνες δεν προχωρούν σε μια πλήρη αποτύπωση του χορού με την έννοια της σημειογραφικής καταγραφής και της δομικο-μορφολογικής και τυπολογικής ανάλυσής του, πόσο μάλλον της μελέτης του μετασχηματισμού του στην πορεία του χρόνου.

Στη βάση των παραπάνω, η απουσία μιας πληρέστερης μελέτης του χορού του Στέγκου αυτού καθαυτού σε όλες τις μέχρι τώρα καταγραφές, όπως και ο προβληματισμός σχετικά με το τι έχει καταγραφεί το 1966 και το τι γίνεται από την αναβίωση του χορού από το 1997 μέχρι σήμερα, αποτέλεσε την αφορμή για την παρούσα εργασία. Σκοπός λοιπόν της εργασίας είναι η καταγραφή, η ανάλυση και η σύγκριση του χορού του Στέγκου στο χωριό Άμπλιανη του νομού Ευρυτανίας κατά το χρονικό διάστημα 1997-2017 (αναβίωση) σε σχέση με την καταγραφή του Γ. Αικατερινίδη το 1966 (βίωση). Ειδικότερα, χρησιμοποιώντας ως αναλυτικό εργαλείο τον χορό του Στέγκου, η έρευνα αυτή στοχεύει στη μελέτη του μετασχηματισμού της δομής και της μορφής του στις αντίστοιχες χρονικές περιόδους (1966 και 1997-2017). Στο σημείο αυτό θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι, αν και η

αναφορά από τους ντόπιους γίνεται πάντα στον ενικό, ο χορός του Στέγκου, ο αποκαλούμενος χορός του Στέγκου περιλαμβάνει περισσότερους από έναν χορούς, δηλαδή, κατ' ουσία, χορεύονται οι χοροί του Στέγκου.

Μεθοδολογία

Για τον σκοπό αυτό η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με δύο τρόπους. Όσον αφορά την καταγραφή του Γ. Αικατερινίδη ακολουθήθηκε η μέθοδος της παρατήρησης, αλλά και της συνέντευξης με συμμετέχοντα στην έρευνα αυτή. Όσον αφορά το σήμερα, η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με βάση την εθνογραφική μέθοδο όπως αυτή εφαρμόζεται στην μελέτη του χορού.

Αναλυτικότερα, στην παρούσα εργασία, η μέθοδος της παρατήρησης της καταγραφής του Γ. Αικατερινίδη συνιστά το κύριο μέσο συλλογής δεδομένων για το 1966, δηλαδή τη βίωση, καθώς αποτελεί την κύρια πρωτογενή πηγή αναζήτησης και συλλογής υλικού που θα χρησιμοποιηθεί για ανάλυση (Thomas & Nelson, 2003). Η παρατήρηση διενεργείται μέσα από ηλεκτρονικό υπολογιστή και, κατ' επέκταση, δεν περιλαμβάνει τη φυσική αλληλεπίδραση μεταξύ ερευνητή, γεγονότων και ομάδας που μελετάται. Στην περίπτωση αυτή, διενεργήθηκε επιπρόσθετα και συνέντευξη (Thomas & Nelson, 2003) με έναν από τους πληροφορητές και συγκεκριμένα με τον κ. Γεώργιο Αθ. Σαρρή, ο οποίος ήταν ο άνθρωπος που φιλοξένησε τον Γ. Αικατερινίδη στο πλαίσιο της καταγραφής το 1966, ενώ συνεχίζει να συμμετέχει μέχρι και σήμερα στον χορό του Στέγκου.

Όσον αφορά την αναβίωση (1997-2017), υιοθετήθηκε ως μεθοδολογία έρευνας η εθνογραφική μέθοδος όπως αυτή εφαρμόζεται στη μελέτη του χορού και όπως αυτή διεξάγεται στο πλαίσιο μιας «ανθρωπολογίας οίκου» του χορού (βλ. ενδεικτικά Buckland, 1999; Δημόπουλος, 2011, 2017; Koutsouba, 1991, 1997, 1999; Νιώρα, 2009; Σαρακατσιάνου, 2011; Sklar, 1991; Φιλιππίδου, 2011, 2019; Φούντζουλας, 2016; Χαριτωνίδης, 2018). Η εθνογραφική μέθοδος στηρίχθηκε στη χρήση πρωτογενών και δευτερογενών πηγών. Οι πρωτογενείς πηγές αναφέρονται στα δεδομένα που συλλέχτηκαν κατά τη διάρκεια επιτόπιας έρευνας (συμμετοχική παρατήρηση, συνέντευξη κ.λπ.), ενώ οι δευτερογενείς αφορούν στα δεδομένα που συλλέχτηκαν με βάση τη βιβλιογραφική αλλά και την αρχειακή εθνογραφική έρευνα.

Η επιτόπια έρευνα πραγματοποιήθηκε στο χωριό Άμπλιανη του νομού Ευρυτανίας το χρονικό διάστημα μεταξύ Ιουνίου του 2016 και Μαρτίου 2017. Ο χορός του Στέγκου που αναλύεται καταγράφηκε τον Ιούλιο 2016 κατά τη διάρκεια διεξαγωγής του, καταγραφή που συνάδει με τα όσα διαδραματίστηκαν και τα προηγούμενα έτη (από την αναβίωση του 1997 και μετά) με βάση τη βιωματική εμπειρία του συγγραφέα Αλέξιου Τασιούλη, αλλά και με βάση πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές. Στο διάστημα αυτό, αντλήθηκαν οι απαραίτητες πληροφορίες για τις ανάγκες της εργασίας με βάση το προσωπικό βίωμα, την επικοινωνία με τους κατοίκους και την αξιοποίηση δευτερογενούς υλικού (π.χ. βιβλία). Ειδικότερα, διενεργήθηκαν τρεις συνεντεύξεις με πληροφορητές και των δύο φύλων, διαφορετικών ηλικιών για τη διασταύρωση πληροφοριών και τη διαφορετική οπτική γωνία που ενδέχεται να υπάρχει, με σκοπό τον καθορισμό τυχόν μετασημασιμών που ενδεχομένως να έχουν επέλθει στο χορό του Στέγκου.

Η επιλογή των πληροφορητών αυτών ήταν στοχευμένη. Οι προφορικές μαρτυρίες προέρχονται από ανθρώπους που έχουν βιωματική σχέση με τον χορό του Στέγκου, έχουν συμβάλει στην αναβίωση και τη διοργάνωσή του κατέχοντας διοικητικές θέσεις όπως αυτές του προέδρου του πολιτιστικού συλλόγου, ενώ ο μεγαλύτερος σε ηλικία έχει βιώματα και από την ημι-νομαδική ζωή του χωριού αλλά και την καταγραφή του Γ. Αικατερινίδη το 1966. Στη βάση των παραπάνω, η επιλογή των πληροφορητών έγινε με βάση την υποκειμενική κρίση, εκλαμβάνόμενου του σχετικού πληθυσμού, οι οποίοι θα πρόσφεραν ασφαλή και χρήσιμα στοιχεία.

Τέλος, για τη σημειογραφική καταγραφή των χορών χρησιμοποιήθηκε το σύστημα του Laban, το Labanotation (Κουτσούμπα, 2005). Για τη δομικο-μορφολογική και τυπολογική ανάλυση των χορών χρησιμοποιήθηκε η δομικο-μορφολογική και τυπολογική μέθοδος (Koutsouba, 1997, 2007; Τυροβολά, 1994, 2001, 2010). Για τη σύγκριση των χορών υιοθετήθηκε η συγκριτική μέθοδος (Holt, & Turner, 1972; Οργκουτσώφ & Γιουντίν, 1983).

Ο χορός του Στέγκου στην Άμπλιανη Ευρυτανίας

Η Άμπλιανη βρίσκεται νοτιοανατολικά του νομού Ευρυτανίας στις πλαγιές του βουνού Οξιά (Σαράνταινα) ανάμεσα στις οροσειρές της Μεγάλης Σκάλας και του Καραβιού-Κρι, σε υψόμετρο 1230 μέτρων. Σύμφωνα με τον Σαρρή (2016), «η ψηλότερη κορυφή της Σαράνταινας έχει υψόμετρο 1928 μ., στις κορυφές των οποίων (βουνών) σχηματίζονται σπάνιας ομορφιάς μικρά οροπέδια, τα οποία τους θερινούς μήνες διατηρούνται καταπράσινα, από το πλούσιο χορτάρι που τα σκεπάζει και γίνονται στανοτόπια» (σελ. 17). Απέχει 51 χιλιόμετρα από την πρωτεύουσα του νομού, το Καρπενήσι. Γειτονικά χωριά είναι οι Σταύλοι, η Δομνίστα (δυτικά), το Γαρδίκι (βόρεια), η Παλούκοβα ή Μανδρινή, η Αράχωβα, το Λιβαδάκι, η Κλεπά και το Νεοχώρι (νότια), η Γραμμένη Οξυά (ανατολικά), ενώ είναι κοντά στα σύνορα με την ορεινή Ναυπακτία. Η ονομασία «Άμπλιανη» -μεταξύ 1928 και 1984 το χωριό ήταν γνωστό με την ονομασία «Σταυροπήγιο»- προέρχεται από τις πολλές πηγές της περιοχής, τους πολλούς «αμπλάδες» (Αλεξανδροπούλου, 2008). Το 1910 αριθμούσε 450 οικογένειες ή 1500 κατοίκους και 2 ενορίες: της Αγίας Παρασκευής και του Αγίου Νικολάου, και ήταν το πιο ορεινό και μεγάλο χωριό της Ευρυτανίας μετά το Καρπενήσι.

Λόγω της γεωγραφικής του θέσης, οι Άμπλιανίτες στο παρελθόν ασχολούνταν κυρίως με την κτηνοτροφία και ήταν γνωστοί για τα υφαντά και τα πλεκτά τους. Ο τρόπος ζωής τους ήταν «ημινομαδικός» και εξαρτιόταν άμεσα από τις καιρικές συνθήκες. Την άνοιξη και το καλοκαίρι, οι κάτοικοι ζούσαν στα ορεινά βοσκοτόπια της Ευρυτανίας, ενώ το φθινόπωρο και τον χειμώνα μετακινούνταν σε πιο πεδινές και ζεστές περιοχές, τα λεγόμενα 'χειμαδιά'. Η πλειονότητα των Άμπλιανιτών παραχείμαζε στους κάμπους του Μεσολογγίου, του Αιτωλικού και της Λαμίας. Ο εκμοντερνισμός της ελληνικής κοινωνίας και οι αλλαγές που αυτός επέφερε στις παραδοσιακές αγροτικές κοινότητες δεν άφησε ανεπηρέαστη την Άμπλιανη καθώς ολοένα και περισσότεροι κάτοικοι άρχισαν να εγκαταλείπουν τη κτηνοτροφία, να στρέφονται σε άλλα επαγγέλματα και να εγκαθίστανται μόνιμα σε αστικά κέντρα. Στο πλαίσιο αυτό, ο χορός του Στέγκου σιγά σιγά άρχισε να εγκαταλείπεται και να ξεχνιέται, φτάνοντας και στο σημείο της έκλειψης. Το 1966 που ο Γ. Αικατερινίδης επισκέφτηκε την Άμπλιανη, ο χορός του Στέγκου είχε σχεδόν «εξανεμιστεί» και λίγα χρόνια μετά έπαψε να τελείται, μέχρι το 1997, χρονιά από την οποία και μετά αναβιώνεται.

Πιο συγκεκριμένα, το καλοκαίρι του 1966 επισκέφτηκε το χωριό Άμπλιανη ο ερευνητής λαογράφος Γεώργιος Αικατερινίδης ύστερα από πρόσκληση της φιλόλογου Σπυριδούλας Αλεξανδροπούλου για να καταγράψει ότι ακόμη επιβίωνε. Με αυτόν τον τρόπο καταγράφηκε, την τελευταία στιγμή, σύμφωνα με τα λεγόμενα των πληροφορητών, ο χορός του Στέγκου, μια και ο Γ. Αικατερινίδης ηχογράφησε και κινηματογράφησε σε βουβή ασπρόμαυρη κινηματογράφιση τους τελευταίους παλαιούς χορευτές που εξακολουθούσαν να χορεύουν τον χορό. Την περίοδο αυτή, ο χορός του Στέγκου, αν και βρισκόταν «στη δύση του», εξακολουθούσε να συνιστά αναπόσπαστο μέρος της τοπικής κοινωνίας, να είναι δηλαδή στην πρώτη ύπαρξή του (Σαρρής, 2017). Αναλυτικότερα, ο Γ. Αικατερινίδης κατέγραψε τον χορό του Στέγκου σε δύο διαφορετικές χρονικές στιγμές και τοποθεσίες. Μία κινηματογράφιση έγινε στον Στέγκο που τότε ήταν ένα ίσωμα καλυμμένο με χώμα και, δύο ημέρες αργότερα, σε μια «λάκκα» στην απέναντι πλαγιά του βουνού, όπου επιπλέον κατέγραψε ξεχωριστά και ορισμένα τραγούδια του Στέγκου, λόγω της ησυχίας που επικρατούσε στην τοποθεσία αυτή. Στην κινηματογράφιση στην τοποθεσία του Στέγκου συμμετείχαν 12 άνδρες και 9 γυναίκες, με την παρουσία του κόσμου ως θεατών (Εικόνα 1). Στη δεύτερη κινηματογράφιση, συμμετείχαν 5 άνδρες και 4 γυναίκες χωρίς την παρουσία θεατών (Εικόνα 2).

Εικόνα 1: Ο χορός του Στέγκου στο χοροστάσι
(Πηγή: προσωπικό αρχείο Αποστολή Τασιούλη της καταγραφής του Γ. Αικατερινίδη το 1966)

Εικόνα 2: Ο χορός του Στέγκου στη λάκκα
(Πηγή: προσωπικό αρχείο Αποστολή Τασιούλη της καταγραφής του Γ. Αικατερινίδη το 1966)

Για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας πραγματοποιήθηκε παρατήρηση και των δύο κινηματογραφήσεων. Οι πληροφορίες που προκύπτουν από τις δύο κινηματογραφήσεις όπως και από την ηχογράφιση παρουσιάζονται στους ακόλουθους πίνακες (Πίνακας 1 & Πίνακας 2).

Πίνακας 1: Κινηματογραφήσεις του χορού του Στέγκου

Κινηματογραφήσεις	Κινηματογράφηση 1:	Κινηματογράφηση 2:
Τοποθεσία	Χοροστάσι του χορού του Στέγκου	Λάκκα
Ημερομηνία	26 Ιουλίου 1966	28 Ιουλίου 1966
Χορευτές	12 άνδρες και 9 γυναίκες	5 άνδρες και 4 γυναίκες
Θεατές	Ναι	Όχι
Ενδυμασία	Ευρωπαϊκά ρούχα	Ευρωπαϊκά ρούχα
Χορός	Ένας	Ένας
Ήχος	Απουσία ήχου	Απουσία ήχου

Πίνακας 2: Ηχογράφιση του χορού του Στέγκου

Ηχογραφήσεις	Ηχογράφιση
Τραγούδια	Τρία
Ονόματα τραγουδιών	«Χίλιοι μαστόροι δούλεuan» «Όσα λελούδια η άνοιξη» «Βγήκα μάνα μ' και αγνάντεψ»

<p>Τραγουδιστές (χορευτές)</p>	<p>Γεώργιος Λύτρας, Κωνσταντίνος Παπακωστόπουλος, Ιωάννης Μπαρτσώκας, Ευστάθιος Μπαρτσώκας, Σπύρος Πατούλιας, Διαμάντω Σαρρή, Ζωή Σαρρή, Σταυρούλα Κατσινάρη, Βασιλική Σκαρμούτσου</p>
<p>Λόγια τραγουδιών</p>	<p><i>Χίλιοι μαστόροι δούλευαν</i> <i>Χίλιοι μαστόροι δούλευαν (μάτια αί ματά-)</i> <i>(-ακια) στις Άρτας το γεφύρι (ματάκια λιγουμέ-)</i> <i>(-ενα) στις Άρτας το γεφύρι (ματάκια λιγουμένα)</i> <i>όλη μερούλα δούλευαν (μάτια, αί ματά-)</i> <i>(-ακια) το βράδι γκεμιζόταν (ματάκια λιγουμέ-)</i> <i>(-ενα) το βράδι γκεμιζόταν (ματάκια λιγουμένα)</i> <i>πουλάκι πήγε κι έκατσε (μάτια αί ματά-)</i> <i>(-ακια) δεξά από τη καμάρα (ματάκια λιγουμέ-)</i> <i>(-ενα) δεξά από τη καμάρα (ματάκια λιγουμένα)</i> <i>Δεν ελαλούσε σαν πουλί (μάτια αί ματά-)</i> <i>(-ακια) σαν τ' άλλα τα πουλάκια (ματάκια λιγουμένα)</i> <i>Παρά λαλούσε κι έλεγε (μάτια αί ματά-)</i> <i>(-ακια) ν' ανθρώπινη κουβέντα (ματάκια λιγουμέ-)</i> <i>(-ένα) ν' ανθρώπινη κουβέντα (ματάκια λιγουμένα)</i> <i>Αν δεν στεριώσεται' άνθρωπό (μάτια αί ματά-)</i> <i>(-ακια) γιοφύρι δε στεριώνει (ματάκια λιγουμέ-)</i> <i>(-ενα) γιοφύρι δε στεριώνει (ματάκια λιγουμένα)</i> <i>Κι όχι άνθρωπο οτ' άνθρωπο (μάτια αί ματά-)</i> <i>(-ακια) κι ούτε κι απ' την αράδα (ματάκια λιγουμέ-)</i> <i>(-ενά) κι ούτε κι απ' την αράδα (ματάκια λιγουμένα)</i> <i>Παρά του πρωτομάστορα (μάτια αί ματά-)</i> <i>(-ακια) την όμορφη γυναίκα (ματάκια λιγουμέ-)</i> <i>(-ενα) την όμορφη γυναίκα (ματάκια λιγουμένα)</i></p> <p><i>Όσα λελούδια η άνοιξη</i> <i>Ν' όσα (να) λελού- λελούδια η γι Ά- (να) -νοιξη</i> <i>Γιέμ' ν' όσα λελούδια η γι Άνοιξη κι η πόλη παραθύρια</i> <i>-υριά κι η πόλη παραθύρια κι η πόλη παραθύρια</i> <i>Τοσά (να) φλουρά- φλουράκια ζό- (νο) -διασα</i> <i>(Γιέ μ') τοσά φλουράκια ζοδιασά κόρη μ' ν' εγώ για σένα</i> <i>-ενά κορή μ' ν' εγώ για σένα κορή μ' ν' εγώ για σένα</i> <i>Δεν το (νο) ζερά (μωρέ) λεβέ- (νε) -ντη μου</i> <i>(Γιέ μ') δεν το 'ζερά λεβέντη μου που ζοδιασές για μένα</i> <i>-ενά που ζοδιασες για μένα που ζοδιασές για μένα</i> <i>Να γέ- (νε) -νω γης (μωρέ) γης να με (νε) πατάς</i> <i>(Γιέ μ') να γένω γης να με πατάς γεφύρι να διαβαίνεις</i> <i>-αινεις γεφύρι να διαβαίνεις γεφύρι να διαβαίνεις</i> <i>Να γέ- (νε) -νω και (μωρέ) [και] γλυκό- (νο) -μηλιά</i> <i>(Γιέ μ') να γένω και γλυκομηλιά να κάθεσε στον ίσκιο</i> <i>-ισκίο να κάθεσε στον ίσκιο να κάθεσε στον ίσκιο</i> <i>Να πέ- (νε) -φτουν τα 'ά- (μωρέ) τ' άνθια απά- (να) -νω σου</i> <i>(Γιέ μ') να πέφτουν τ' άνθια πάνω σου τα μήλα στην ποδιά σου</i> <i>-α σου τα μήλα στην ποδιά σου τα μήλα στην ποδιά σου</i> <i>Να γέ- (νε) -νω κι α- (μωρέ) κι αση- μο- (νο) -σουγιές</i> <i>(Γιέ μ') να γένω κι ασημοσουγιά να καθαρίζεις μήλα</i> <i>-ηλα να καθαρίζεις μήλα να καθαρίζεις μήλα</i> <i>Να γέ- (νε) -νω κι α- (μωρέ) κι αση- μο- (νο) κουπα</i> <i>(Γιέ μ') να γένω κι ασημόκουπα να πίνεις το κρασί σου</i> <i>-ι σου να πίνεις το κρασί σου να πίνεις το κρασί σου</i> <i>Ν' εσύ (νη) να πί- (μωρέ) πίνεις το (νο) κρασί</i> <i>(Γιέ μ') εσύ να πίνεις το κρασί κι εγώ να λάμπω μέσα</i></p>

	<p><i>-εσά κι εγώ να λάμπω μέσα κι εγώ να λάμπω μέσα</i></p> <p><i>Βγήκα μάνα μ' και αγνάντεψα</i> <i>Βγήκα (να - ι) μάνα (ι - μά- (αχ) (-να μ') κι αγνά- (να) -ντεψα</i> <i>Βγήκα (άι) μονά μ' κι αγνάντεψα κατ' της βλαχιάς τον κάμπο</i> <i>Κι είδα (να) δεντρί (μά- (αχ) [-α] -να μ') καλό (νο) δεντρί</i> <i>Κι είδα δεντρί καλό δεντρί πράσινα ήταν τα φύλλα</i> <i>Κι από- (νο) -λησέ (ι - μάνα μ') τους κλώ- (νο) -νους του</i> <i>Κι απόλησέ τους κλώνους του και σκέπασέ την πόλη</i> <i>Και σκέ- (νε)-πασε (ι - μάνα (αχ) [-α] να μ') και μια μάνα</i> <i>Και σκέπασε και μια μάνα και μια καλογραμμένη</i> <i>Οπ' ό- (νο) -χει τους (μάνα μ') εννιά (να) ιγιούς</i> <i>Ν' οπ' έχει τους ιννιά ιγιούς την Ευδοκία δέκα</i></p>
--	---

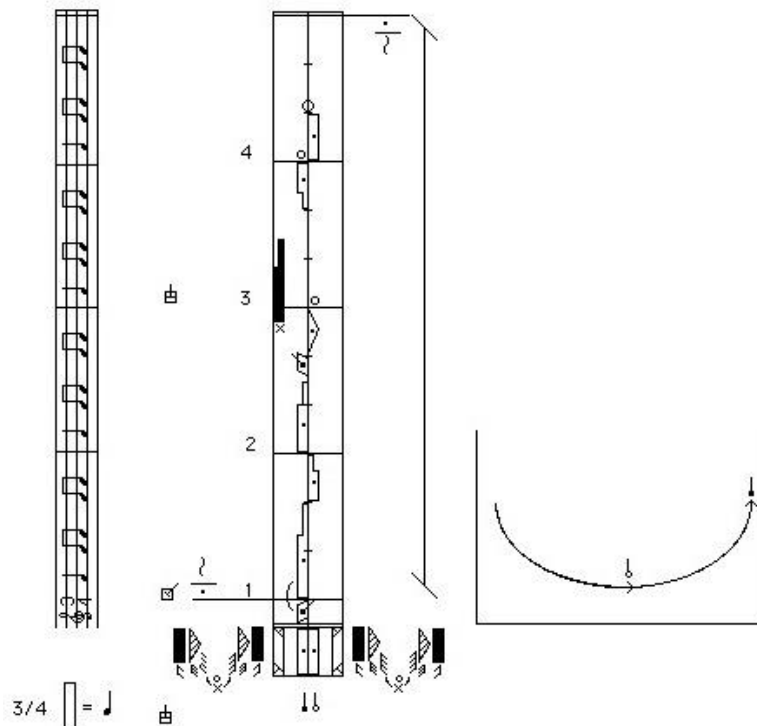
Από τα παραπάνω διαπιστώνεται ότι και στις δύο περιπτώσεις έχει γίνει κινηματογράφηση του χορού του Στέγκου αυτού καθεαυτού και όχι του συνολικού γεγονότος με αποτέλεσμα να μην έχει καταγραφεί η διαδικασία πριν τον χορό και, συγκεκριμένα, όπως θα δούμε στη συνέχεια, η πομπή με τα τραγούδια από την κεντρική πλατεία στην τοποθεσία του Στέγκου. Και στις δυο κινηματογραφήσεις, οι Αμπλιανίτες, άνδρες και γυναίκες, είναι ντυμένοι με ευρωπαϊκά, όπως τα αποκαλούν στο χωριό, ρούχα και όχι με παραδοσιακές ενδυμασίες. Δύσκολος επίσης είναι και ο προσδιορισμός και η αντιστοίχιση των τραγουδιών και των χορών, καθώς αποτελούν δύο διαφορετικά αρχεία. Έτσι, από την κινηματογράφηση μπορούμε να διακρίνουμε το κινητικό λεξιλόγιο και από την ηχογράφηση τα λόγια των τραγουδιών.

Με βάση τις κινηματογραφήσεις του Γ. Αικατερινίδη το 1966, πραγματοποιήθηκε η καταγραφή και ανάλυση του χορού του Στέγκου όπως αυτή παρουσιάζεται στη συνέχεια. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί ότι, αν και οι κινηματογραφήσεις είναι χωρίς ήχο, ωστόσο, οι σχετικές πληροφορίες βασίστηκαν στην ηχογράφηση μια και τόσο η ηχογράφηση όσο και οι κινηματογραφήσεις αφορούσαν τον χορό του Στέγκου σύμφωνα με την καταγραφή του Γ. Αικατερινίδη. Μπορούμε μάλιστα να υποστηρίξουμε, για τη δεύτερη τουλάχιστον κινηματογράφηση, ότι πρόκειται για απεικόνιση του «Χίλιοι μαστόροι δούλευαν», καθώς η ηχογράφηση του 1ου τραγουδιού ξεκινάει ως εξής: «*Ηχογράφηση εις το χωριό Σταυροπήγιο, πρώην Αμπλιανη, του νομού Ευρυτανίας, 28 Ιουλίου 1966, «Χίλιοι μαστόροι δούλευαν». Τραγούδι που χορεύουν στο χορό του Στέγκου. Τραγουδούν και χορεύουν οι....*», ενώ στις δύο επόμενες ηχογραφήσεις αναφέρεται μόνο η λέξη τραγουδούν και όχι η λέξη χορεύουν.

Πίνακας 3: Ανάλυση της χορευτικής μορφής της κινηματογράφησης 1

ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	Κινηματογράφηση 1
ΚΙΝΗΣΗ	Κινήσεις των κάτω άκρων που περιορίζονται σε απλές μετακινήσεις και άρσεις. Κίνηση σε μεσαία ταχύτητα, βαριά, σταθερή. Βήματα διαφοροποιημένα ανάλογα με το φύλο, με μικρό άνοιγμα και στηρίζεις σε όλο το πέλμα. Χόρευαν μόνο οι άνδρες, με τις γυναίκες απλά να ακολουθούν με μικρούς βηματισμούς. Οι περισσότεροι χορευτές είναι πιασμένοι από τις παλάμες με τα χέρια κάτω (λαβή Λ), ενώ μερικοί πιάνονται με λαβή από τους αγκώνες (λαβή Σ). Απουσία κίνησης των άνω άκρων. Κορμός σε όρθια θέση, με το κεφάλι ψηλά να ακολουθεί τη γραμμή του σώματος
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΧΩΡΟΥ	Ομαδικός χορός που χαρακτηρίζεται από την συμμετοχή ατόμων και των δύο φύλων συγκεκριμένα από 12 άνδρες και 9 γυναίκες. Χορεύεται σε κυκλικό σχήμα. Υπαίθριος χώρος, το χοροστάσι του Στέγκου
ΔΥΝΑΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ Ρυθμικό σχήμα, Ρυθμική οργάνωση	3/4 (2+1)

ΧΟΡΕΥΤΕΣ	Σχηματίζεται ένας κύκλος, με τους άνδρες να προηγούνται και τις γυναίκες να ακολουθούν. Τελευταίος άνδρας και πρώτη γυναίκα πιάνονται μεταξύ τους με λαβή από τους αγκώνες (Σ)
ΑΚΟΥΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (ήχος, λόγος, μουσική)	Χωρίς ήχο
ΜΟΝΤΕΛΟ ΦΟΡΜΑΣ	Ομοιογενής αλυσιδωτή φόρμα
ΧΟΡΟΓΡΑΦΙΑ	Δυσκολία διάκρισης μιας βασικής χορευτικής φράσης και συγκεκριμένης χορογραφικής δομής. Παρουσία αυτοσχεδιασμών των πρωτοχορευτών
ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΑ	Πλήρης συμμετοχή όλων των χορευτών

Σχήμα 1: Σημειογραφική καταγραφή της κινηματογράφησης 1

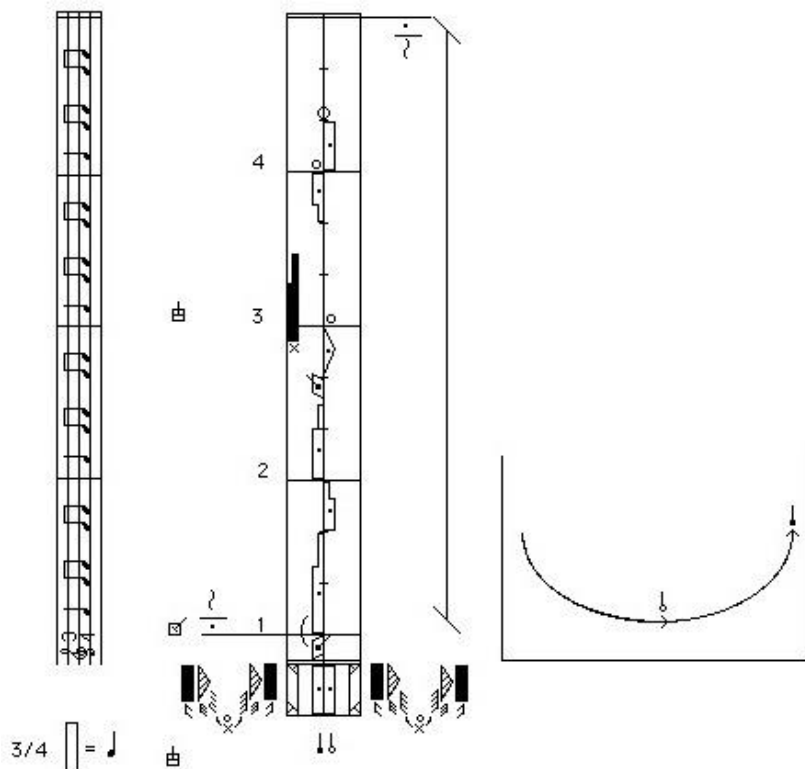
Η κωδικοποίηση της Κινηματογράφησης 1 έχει ως εξής:

	Κινηματογράφηση 1, Άμπλιανη Ευρυτανίας 3/4 (2+1/4), Α/ΟΦ, Α-Γ, \curvearrowright			
D1	$\sum_1 [\alpha^{2/4} + \delta^{1/4}]$	$\sum_2 [\alpha^{2/4} + \delta^{1/4}]$	$\sum_3 [(\delta)\alpha_2^{2/4} + \alpha_0^{1/4}]$	$\sum_2 [\alpha : \delta^{3/4}]$

Πίνακας 4: Ανάλυση της χορευτικής μορφής της κινηματογράφησης 2

ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	Κινηματογράφηση 2
ΚΙΝΗΣΗ	Κινήσεις των κάτω άκρων που περιορίζονται σε απλές μετακινήσεις και άρσεις. Κίνηση σε μεσαία ταχύτητα, βαριά, σταθερή. Βήματα διαφοροποιημένα ανάλογα με το φύλο, με μικρό άνοιγμα και στηρίζεις σε όλο το πέλμα. Χόρευαν μόνο οι άνδρες, με τις γυναίκες απλά να ακολουθούν με μικρούς βηματισμούς. Χέρια κυρίως με λαβή από τους αγκώνες (λαβή Σ), αλλά εντοπίζεται και λαβή από τις παλάμες με τα χέρια κάτω (λαβή Λ). Απουσία κίνησης των άνω άκρων. Κορμός σε όρθια θέση, με το κεφάλι ψηλά να ακολουθεί τη γραμμή του σώματος.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΧΩΡΟΥ	Ομαδικός χορός που χαρακτηρίζεται από την συμμετοχή ατόμων και των δύο φύλων, συγκεκριμένα από 5 άνδρες και 4 γυναίκες. Χορεύεται σε κυκλικό σχήμα. Υπαίθριος χώρος, μια λάκκα έξω από την Άμπλιανη.
ΔΥΝΑΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ Ρυθμικό σχήμα, Ρυθμική οργάνωση	3/4 (2+1)
ΧΟΡΕΥΤΕΣ	Σχηματίζεται ένας κύκλος, με τους άνδρες να προηγούνται και τις γυναίκες να ακολουθούν. Τελευταίος άνδρας και πρώτη γυναίκα πιάνονται μεταξύ τους με λαβή από τις παλάμες με χέρια κάτω (λαβή Μ)
ΑΚΟΥΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (ήχος, λόγος, μουσική)	Χωρίς ήχο
ΜΟΝΤΕΛΟ ΦΟΡΜΑΣ	Ομοιογενής αλυσιδωτή φόρμα
ΧΟΡΟΓΡΑΦΙΑ	Μπορεί με μεγαλύτερη ασφάλεια και ακρίβεια να διακριθεί μια βασική χορευτική φράση που συνεχώς επαναλαμβάνεται. Συγκεκριμένη χορογραφική δομή, με παρουσία αυτοσχεδιασμών των πρωτοχορευτών.
ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΑ	Πλήρης συμμετοχή όλων των χορευτών.

Σχήμα 2: Σημειογραφική καταγραφή της κινηματογράφησης 2

Η κωδικοποίηση της Κινηματογράφησης 2 έχει ως εξής:

	Κινηματογράφηση 2, Άμπλιανη Ευρυτανίας 3/4 (2+1/4), Α/ΟΦ, Α-Γ,			
D2	$\sum_1 [\alpha^{2/4} + \delta^{1/4}]$	$\sum_2 [\alpha^{2/4} + \delta^{1/4}]$	$\sum_3 [(\delta)\alpha_2^{2/4} + \alpha_0^{1/4}]$	$\sum_2 [\alpha : \delta^{3/4}]$

Όπως αναφέρθηκε, ο χορός του Στέγκου για κάποιο μεγάλο χρονικό διάστημα σταμάτησε να χορεύεται. Το διάστημα αυτό δεν μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια καθώς οι πληροφορίες διαφέρουν. Από δευτερογενές υλικό μαθαίνουμε ότι ο Γεώργιος Σαρρής, από τους πρώτους που ανέβηκαν ξανά στο χωριό μετά τον Εμφύλιο Πόλεμο το 1950, υποστηρίζει ότι ο χορός του Στέγκου ξαναχορεύτηκε το καλοκαίρι του 1952 και συνέχισε να χορεύεται μέχρι το 1983, οπότε έφυγαν από τη ζωή οι τελευταίοι χορευτές. Η Χρύσα Νούλα (2014) υποστηρίζει όμως ότι από το 1973 που ανέβηκε για 2η φορά στην Άμπλιανη, ο χορός του Στέγκου δεν χορευόταν πια. Σε κάθε περίπτωση, αυτό που ενδιαφέρει την παρούσα εργασία είναι ότι, ύστερα από ένα μεγάλο διάστημα διακοπής, ο χορός του Στέγκου αναβιώθηκε το 1997 και ότι από τότε μέχρι και σήμερα συνεχίζει να αναβιώνεται. Η αναβίωση αυτή προέκυψε από τη δράση δύο πολιτιστικών συλλόγων των Άμπλιανιτών, τον Πολιτιστικό Σύλλογο «Ο Στέγκος» με έδρα το Μεσολόγγι και τον Σύλλογο «Αγία Παρασκευή» με έδρα την Αθήνα, οι οποίοι από κοινού συνδράμουν σε αυτή την αναβίωση του χορού του Στέγκου.

Με βάση την επιτόπια έρευνα που πραγματοποιήθηκε για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας, την καταγραφή του χορού του Στέγκου το 2014, αλλά και το προσωπικό βίωμα του ενός συγγραφέα, η αναβίωση αυτή παρουσιάζεται στη συνέχεια αναλυτικά. Ειδικότερα, μετά την τέλεση του εσπερινού και τη λιτάνευση της εικόνας που γίνεται ανήμερα της Αγίας Παρασκευής στις 6 περίπου το απόγευμα, όλοι όσοι συμμετέχουν και όσοι θέλουν απλώς να παραστούν ως θεατές, κατευθύνονται από την κεντρική πλατεία του χωριού που βρίσκεται ο ναός της Αγίας Παρασκευής, στο χοροστάσι του χωριού, το Στέγκο. Τη μικρή απόσταση (μερικές εκατοντάδες μέτρα), την διανύουν περπατώντας αργά και τραγουδώντας, με τους άνδρες να οδηγούν και να τραγουδούν πρώτοι, να ακολουθούν μετά οι γυναίκες που επαναλαμβάνουν το τραγούδι και, στο τέλος, να ακολουθούν αυτοί που απλώς θέλουν να παρακολουθήσουν τον χορό. Τραγουδούν το τραγούδι «Κίνησαν τα τσαμόπουλα» μέχρι να φτάσουν στο Στέγκο, πλακόστρωτη πλατεία πια σήμερα και όχι ίσωμα καλυμμένο με χώμα όπως το 1966 (Εικόνα 3).

Κίνησαν τα τσαμόπουλα

Κίνησαν τα, λέει, κίνησαν τα
κίνησαν τα τσαμόπουλα
Κίνησαν τα τσαμόπουλα
και τα καπετανόπουλα
Να παν στη πε,λέει,να παν στη πε
να παν στην πέρα γειτονιά
Να παν στην πέρα γειτονιά
πουν' τα κορίτσια τα καλά
Τους έπιασέ,λέει,τους έπιασε
τους έπιασέ ψηλή βροχή
Τους έπιασέ ψηλή βροχή
και μια μεγάλη ταραχή
Βραχήκανέ,λέει, βραχήκανε
βραχήκανέ τα τσάμικα
Άιντε βραχήκανέ τα τσάμικα
τα κεντιστά πουκάμισα

Εικόνα 3: Τραγουδώντας «Τα τσαμόπουλα», οι Άμπλιανίτες οδεύουν προς τον Στέγκο
(Πηγή: Προσωπικό αρχείο Σπυριδούλας Θεοδωράκη)

Αφού φτάσουν και τελειώσει το τραγούδι, πιάνονται σε κύκλο, με τους άνδρες μπροστά και τις γυναίκες να ακολουθούν χωρίς συνήθως να πιάνονται μεταξύ τους. Η σειρά τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες καθορίζεται με βάση κυρίως την ηλικία (γηραιότεροι και γηραιότερες μπροστά). Πρώτος χορός είναι το «Χίλιοι μαστόροι δούλευαν», ακολουθεί το «Όσα λελούδια η άνοιξη» και, τέλος, η «Παπαδούλα». Όλα τα τραγούδια είναι με το στόμα χωρίς τη συνοδεία μουσικών οργάνων. Εκεί τελειώνει και ο χορός του Στέγκου. Κάποιες φορές μπορούν να συνεχίσουν να χορεύουν για λίγη ώρα ακόμα, όσοι θέλουν και έχουν διάθεση, συρτά και τσάμικα γνωστά και αγαπητά στην περιοχή, από κάποιο στερεοφωνικό σύστημα. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες είναι ντυμένοι με παραδοσιακές φορεσιές (δικές τους ή του συλλόγου), όμως μπορεί να συμμετέχει στον χορό του Στέγκου και κάποιος χωρίς να είναι απαραίτητο να είναι ντυμένος με παραδοσιακές ενδυμασίες.

Πίνακας 5: Τα τραγούδια του Στέγκου στην αναβίωση

Τραγούδια	Τρία
Ονόματα τραγουδιών	Χίλιοι μαστόροι δούλευαν Όσα λελούδια η άνοιξη Παπαδούλα
Λόγια τραγουδιών	<p>Χίλιοι μαστόροι δούλευαν <i>Χίλιοι μαστόροι δούλευαν (μάτια άι ματά-)</i> <i>(-ακια) στης Άρτας το γεφύρι (ματάκια λιγουμέ-)</i> <i>(-ενα) στης Άρτας το γεφύρι (ματάκια λιγουμένα)</i> <i>όλη μερούλα δούλευαν (μάτια, άι ματά-)</i> <i>(-ακια) το βράδι γκεμιζόταν (ματάκια λιγουμέ-)</i> <i>(-ενα) το βράδι γκεμιζόταν (ματάκια λιγουμένα)</i> <i>πουλάκι πήγε κι έκατσε (μάτια άι ματά-)</i> <i>(-ακια) δεξά από τη καμάρα (ματάκια λιγουμέ-)</i> <i>(-ενα) δεξά από τη καμάρα (ματάκια λιγουμένα)</i></p> <p><i>Δεν ελαλούσε σαν πουλί (μάτια άι ματά-)</i> <i>(-ακια) σαν τ'άλλα τα πουλάκια (ματάκια λιγουμένα)</i> <i>Παρά λαλούσε κι έλεγε (μάτια άι ματά-)</i> <i>(-ακια) ν' ανθρώπινη κουβέντα (ματάκια λιγουμέ-)</i> <i>(-ένα) ν' ανθρώπινη κουβέντα (ματάκια λιγουμένα)</i> <i>Αν δεν στεριώσεν' άνθρωπό (μάτια άι ματά-)</i> <i>(-ακια) γιοφύρι δε στεριώνει (ματάκια λιγουμέ-)</i> <i>(-ενα) γιοφύρι δε στεριώνει (ματάκια λιγουμένα)</i></p> <p><i>Κι όχι άνθρωπο στ' άνθρωπο (μάτια άι ματά-)</i> <i>(-ακια) κι ούτε κι απ' την αράδα (ματάκια λιγουμέ-)</i> <i>(-ενά) κι ούτε κι απ' την αράδα (ματάκια λιγουμένα)</i> <i>Παρά του πρωτομάστορα (μάτια άι ματά-)</i> <i>(-ακια) την όμορφη γυναίκα (ματάκια λιγουμέ-)</i> <i>(-ενα) την όμορφη γυναίκα (ματάκια λιγουμένα)</i></p> <p>Όσα λελούδια η άνοιξη <i>Ν' όσα (να) λελού- λελούδια η γι Α- (να) -νοιξη</i> <i>Γιεμ' ν' όσα λελούδια η γι Άνοιξη κι η πόλη παραθύρια</i> <i>-υριά κι η πόλη παραθύρια κι η πόλη παραθύρια</i> <i>Τοσά (να) φλουρά- φλουράκια ζό- (νο) -διασα</i> <i>(Γιε μ') τοσά φλουράκια ζοδιασά κόρη μ' ν' εγώ για σένα</i> <i>-ενά κορή μ' ν' εγώ για σένα κορή μ' ν' εγώ για σένα</i> <i>Δεν το (νο) ξερά (μωρέ) λεβέ- (νε) -ντη μου</i> <i>(Γιε μ') δεν το 'ξερά λεβέντη μου που ζοδιασές για μένα</i> <i>-ενά που ζοδιασες για μένα που ζοδιασές για μένα</i> <i>Να γέ- (νε) -νω γης (μωρέ) γης να με (νε) πατάς</i> <i>(Γιε μ') να γένω γης να με πατάς γεφύρι να διαβαίνεις</i></p>

	<p>-αιεις γεφύρι να διαβαίνεις γεφύρι να διαβαίνεις <i>Να γέ-</i> (νε) –νω και (μωρέ) [και] γλυκό- (νο) –μηλιά <i>(Γιε μ')</i> να γένω και γλυκομηλιά να κάθεσε στον ίσκιο -ισκίο να κάθεσε στον ίσκιο να κάθεσε στον ίσκιο <i>Να πέ-</i> (νε) –φτουν τα 'ά- (μωρέ) τ' άνθια απά- (να) –νω σου <i>(Γιε μ')</i> να πέφτουν τ' άνθια πάνω σου τα μήλα στην ποδιά σου -α σου τα μήλα στην ποδιά σου τα μήλα στην ποδιά σου <i>Να γέ-</i> (νε) –νω κι α- (μωρέ) κι αση- μο- (νο) –σουγιάς <i>(Γιε μ')</i> να γένω κι ασημοσουγιά να καθαρίζεις μήλα -ηλα να καθαρίζεις μήλα να καθαρίζεις μήλα <i>Να γέ-</i> (νε) –νω κι α- (μωρέ) κι αση- μο- (νο) κουπα <i>(Γιε μ')</i> να γένω κι ασημόκουπα να πίνεις το κρασί σου -ι σου να πίνεις το κρασί σου να πίνεις το κρασί σου <i>Ν'εσύ</i> (νη) να πί- (μωρέ) πίνεις το (νο) κρασί <i>(Γιε μ')</i> εσύ να πίνεις το κρασί κι εγώ να λάμπω μέσα -εσά κι εγώ να λάμπω μέσα κι εγώ να λάμπω μέσα</p> <p>Παπαδούλα <i>Βγηκά ψηλά</i> (άι παπαδούλα μου) βγηκά ψηλά (να) κι αγνάντεμα <i>(μωρή παπαδημοπούλα)</i> ψηλά στο Καρπενήσι <i>Κι ειδά κομμά-</i> (άι παπαδούλα μου) κι είδα κομμά- (να) τι σύννεφο <i>(μωρή παπαδημοπούλα)</i> κι είδα κομμάτι αντάρα <i>Ν' αυτό δεν εί-</i> (παπαδούλα μου) ν' αυτό δεν εί- (νη) –ναι σύννεφο <i>(μωρή παπαδημοπούλα)</i> ν' αυτό δεν είναι αντάρα <i>Παρά είν' η κό-</i> (παπαδούλα μου) παρά είν' η κό- (νο) –ρη του παπά <i>(μωρή παπαδημοπούλα)</i> που 'ρχέτ' από τ' αμπέλι <i>Φερνεί τα μη-</i> (παπαδούλα μου) φερνεί τα μη- (νη) –λα στην ποδιά <i>(μωρή παπαδημοπούλα)</i> τα κίτρα στο μαντήλι <i>Δνο μήλα της</i> (παπαδούλα μου) δυο μήλα της (νης) εγύρεμα <i>(μωρή παπαδημοπούλα)</i> κι αυτή μου δίνει πέντε <i>Δε θέλω εγώ</i> (παπαδούλα μου) δε θέλω εγώ (νο) τα μήλα σου <i>(μωρή παπαδημοπούλα)</i> τα τσαλαπατημένα <i>Μον' θέλω τα</i> (άι παπαδούλα μου) μον' θέλω τα (να) χειλάκια σου <i>(μωρή παπαδημοπούλα)</i> να τα γλυκοφιλήσω</p>
--	--

Πίνακας 6: Η «Παπαδούλα» στο χορό του Στέγκου

ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	«Παπαδούλα»
ΚΙΝΗΣΗ	Κινήσεις των κάτω άκρων που περιορίζονται σε απλές μετακινήσεις και άρσεις. Κίνηση σε μεσαία ταχύτητα, βαριά, σταθερή. Βήματα ελαφρώς διαφοροποιημένα ανάλογα με το φύλο, με μικρό άνοιγμα και στηρίζεις σε όλο το πέλμα. Χέρια με λαβή από τις παλάμες με τα χέρια κάτω (λαβή Μ). Απουσία κίνησης των άνω άκρων. Κορμός σε όρθια θέση, με το κεφάλι ψηλά να ακολουθεί τη γραμμή του σώματος
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΧΩΡΟΥ	Ομαδικός χορός που χαρακτηρίζεται από την συμμετοχή ατόμων και των δύο φύλων. Χορεύεται σε κυκλικό σχήμα. Υπαίθριος χώρος, το χοροστάσι του Στέγκου
ΔΥΝΑΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (Ρυθμικό σχήμα, Ρυθμική οργάνωση)	4/4 (2+2)
ΧΟΡΕΥΤΕΣ	Άνδρες και γυναίκες χορεύουν χωριστά, σχηματίζοντας δύο ομόκεντρους κύκλους, με τις γυναίκες εσωτερικά. Διάταξη χορευτών με βάση την ηλικία. Παραδοσιακές φορεσιές αλλά και σύγχρονα ρούχα

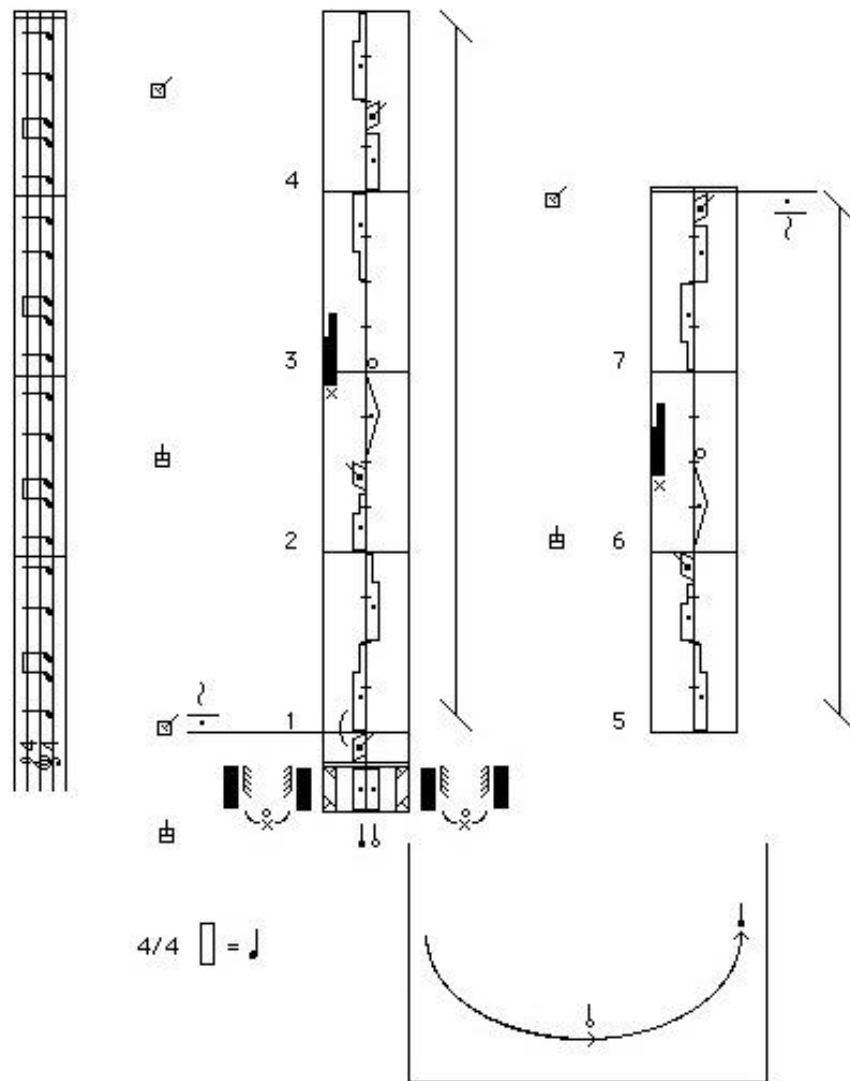
ΑΚΟΥΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (ήχος, λόγος, μουσική)	Τραγούδι
ΜΟΝΤΕΛΟ ΦΟΡΜΑΣ	Ομοιογενής αλυσιδωτή φόρμα
ΧΟΡΟΓΡΑΦΙΑ	Βασική χορευτική φράση συνεχώς επαναλαμβανόμενη. Συγκεκριμένη χορογραφική δομή
ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΑ	Πλήρης συμμετοχή όλων των χορευτών

Εικόνα 4: Η «Παπαδούλα» στον χορό του Στέγκου, 26 Ιουλίου 2006.
(Πηγή: Προσωπικό αρχείο Αποστόλη Τασιούλη)

Εικόνα 5: Γιορτινή (αριστερά) και καθημερινή (δεξιά) φορεσιά, στον Στέγκο
(Πηγή: Προσωπικό αρχείο Αποστόλη Τασιούλη)

Σχήμα 3: Σημειογραφική καταγραφή της «Παπαδούλας»

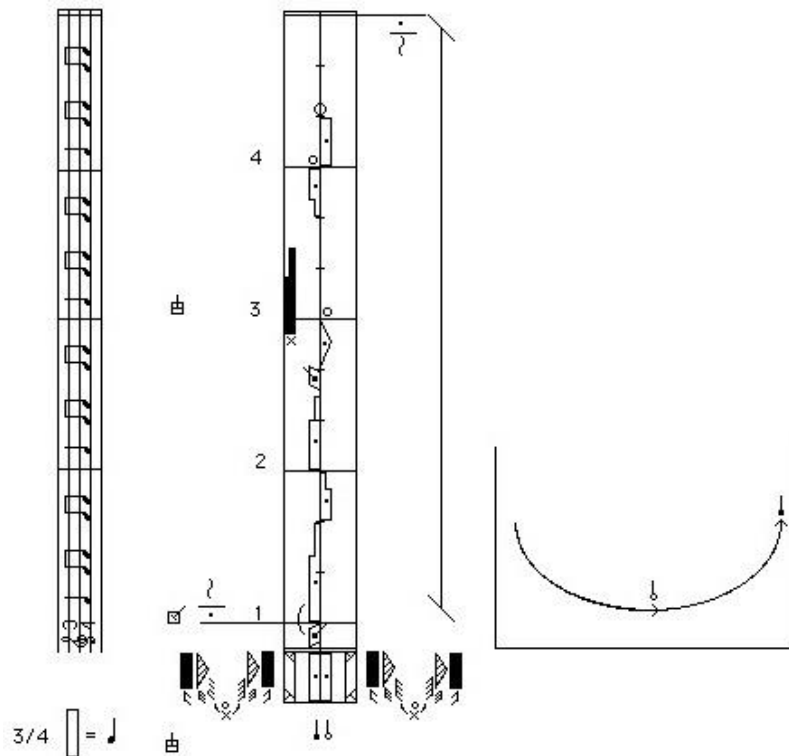
Η κωδικοποίηση της «Παπαδούλας» έχει ως εξής:

«Παπαδούλα», Άμπλιανη Ευρυτανίας 4/4 (2+2/4), Α/ΟΦ, Α-Γ, \curvearrowright			
D3	$\underline{M1} [\alpha^{2/4} + \delta^{2/4}]$	$\underline{M2} [\alpha^{2/4} + \delta^{2/4}]$	$\underline{M3} [(\delta)\alpha_3^{2/4} + \alpha_0^{2/4}]$
	$\underline{M4} [\delta^{2/4} + \alpha^{2/4}]$	$\underline{M5} [\delta^{2/4} + \alpha^{2/4}]$	$\underline{M6} [\delta^{2/4} + (\delta)\alpha_3^{2/4}]$
		$\underline{M7} [\alpha_0^{2/4} + \delta^{2/4}]$	

Πίνακας 7: «Χίλιοι μαστόροι δούλενα» στον χορό του Στέγκου

ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	«Χίλιοι μαστόροι δούλενα»
ΚΙΝΗΣΗ	Κινήσεις των κάτω άκρων που περιορίζονται σε απλές μετακινήσεις και άρσεις. Κίνηση σε μεσαία ταχύτητα, βαριά, σταθερή. Βήματα ελαφρώς διαφοροποιημένα ανάλογα με το φύλο, με μικρό άνοιγμα και στηρίζεις σε όλο το πέλμα. Χέρια συνδεδεμένα με λαβή από τους αγκώνες (λαβή Σ).

	Απουσία κίνησης των άνω άκρων. Κορμός σε όρθια θέση, με το κεφάλι ψηλά να ακολουθεί τη γραμμή του σώματος. Χορεύεται όπως και το «Όσα λελούδια η άνοιξη».
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΧΩΡΟΥ	Ομαδικός χορός που χαρακτηρίζεται από την συμμετοχή ατόμων και των δύο φύλων. Χορεύεται σε κυκλικό σχήμα. Υπαίθριος χώρος, το χοροστάσι του Στέγκου.
ΔΥΝΑΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ, Ρυθμικό σχήμα, Ρυθμική οργάνωση	3/4 (2+1)
ΧΟΡΕΥΤΕΣ	Άνδρες και γυναίκες σχηματίζουν έναν ομόκεντρο κύκλο, με τους άνδρες να προηγούνται. Ο κύκλος των ανδρών δεν συνδέεται με τον κύκλο των γυναικών, με εξαίρεση την κινηματογράφηση του 1997 & 2016, όπου υπάρχει λαβή από τις παλάμες με τα χέρια κάτω (λαβή Μ). Διάταξη χορευτών με βάση την ηλικία. Παραδοσιακές φορεσιές αλλά και σύγχρονα ρούχα.
ΑΚΟΥΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (ήχος, λόγος, μουσική)	Τραγούδι
ΜΟΝΤΕΛΟ ΦΟΡΜΑΣ	Ομοιογενής αλυσιδωτή φόρμα
ΧΟΡΟΓΡΑΦΙΑ	Βασική χορευτική φράση συνεχώς επαναλαμβανόμενη. Συγκεκριμένη χορογραφική δομή
ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΑ	Πλήρης συμμετοχή όλων των χορευτών

Σχήμα 4: Σημειογραφική καταγραφή του «Χίλιοι μαστόροι δούλεσαν»

Η κωδικοποίηση του «Χίλιοι μαστόροι δούλεσαν» έχει ως εξής:

	«Χίλιοι μαστόροι δούλεσαν», Άμπλιανη Ευρυτανίας 3/4 (2+1/4), Α/ΟΦ, Α-Γ, \curvearrowright			
D4	$\underline{\Sigma}1 [\alpha^{2/4} + \delta^{1/4}]$	$\underline{\Sigma}2 [\alpha^{2/4} + \delta^{1/4}]$	$\underline{\Sigma}3 [(\delta)\alpha_2^{2/4} + \alpha_0^{1/4}]$	$\underline{\Sigma}2 [\alpha : \delta^{3/4}]$

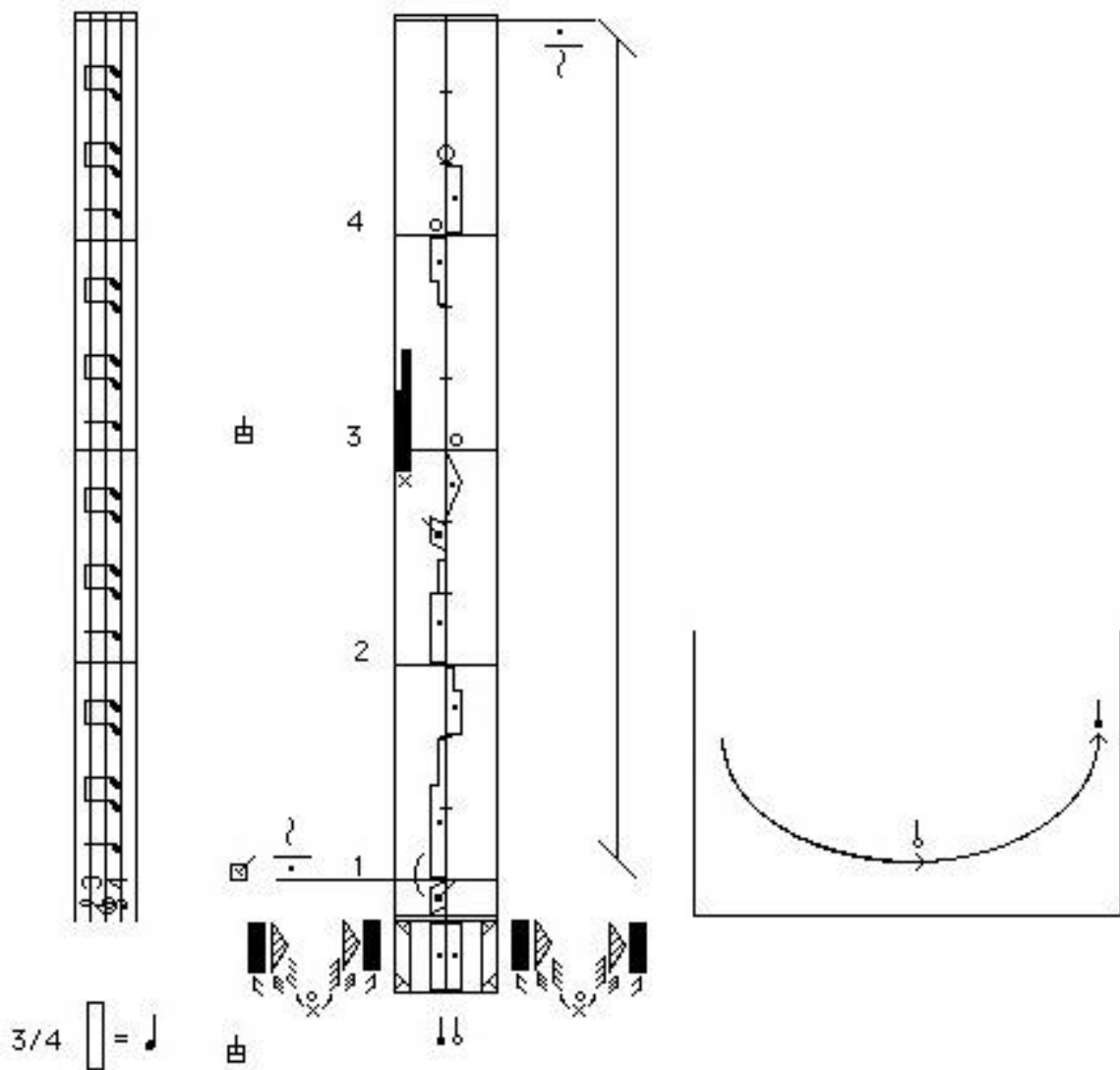

Εικόνα 6: Ο χορός του Στέγκου το 2011

(Πηγή: https://www.youtube.com/watch?v=7yvz1R_WWBI)

Πίνακας 8: «Όσα λελούδια η άνοιξη» στον χορό του Στέγκου

ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	«Όσα λελούδια η άνοιξη»
ΚΙΝΗΣΗ	Κινήσεις των κάτω άκρων που περιορίζονται σε απλές μετακινήσεις και άρσεις. Κίνηση σε μεσαία ταχύτητα, βαριά, σταθερή. Βήματα ελαφρώς διαφοροποιημένα ανάλογα με το φύλο, με μικρό άνοιγμα και στηρίζεις σε όλο το πέλμα. Χέρια συνδεόμενα με λαβή από τους αγκώνες (λαβή Σ). Απουσία κίνησης των άνω άκρων. Κορμός σε όρθια θέση, με το κεφάλι ψηλά να ακολουθεί τη γραμμή του σώματος. Χορεύεται όπως και το «Χίλιοι μαστόροι δούλευαν».
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΧΩΡΟΥ	Ομαδικός χορός που χαρακτηρίζεται από την συμμετοχή ατόμων και των δύο φύλων. Χορεύεται σε κυκλικό σχήμα. Υπαίθριος χώρος, το χοροστάσι του Στέγκου.
ΔΥΝΑΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ Ρυθμικό σχήμα, Ρυθμική οργάνωση	3/4 (2+1)
ΧΟΡΕΥΤΕΣ	Άνδρες και γυναίκες σχηματίζουν έναν ομόκεντρο κύκλο, με τους άνδρες να προηγούνται. Ο κύκλος των ανδρών δεν συνδέεται με τον κύκλο των γυναικών, με εξαίρεση την κινηματογράφηση του 1997 & 2016, όπου υπάρχει λαβή από τις παλάμες με τα χέρια κάτω (λαβή Λ). Διάταξη χορευτών με βάση την ηλικία. Παραδοσιακές φορεσιές αλλά και σύγχρονα ρούχα
ΑΚΟΥΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (ήχος, λόγος, μουσική)	Τραγούδι
ΜΟΝΤΕΛΟ ΦΟΡΜΑΣ	Ομοιογενής αλυσιδωτή φόρμα.
ΧΟΡΟΓΡΑΦΙΑ	Βασική χορευτική φράση συνεχώς επαναλαμβανόμενη. Συγκεκριμένη χορογραφική δομή.
ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΑ	Πλήρης συμμετοχή όλων των χορευτών

Σχήμα 5: Σημειογραφική καταγραφή του «Όσα λελούδια η άνοιξη»

Η κωδικοποίηση του «Όσα λελούδια η άνοιξη» έχει ως εξής:

	«Όσα λελούδια η άνοιξη», Αμπλιανη Ευρυτανίας 3/4 (2+1/4), A/OΦ, A-Γ, \curvearrowright			
D5	$\sum_1 [\alpha^{2/4} + \delta^{1/4}]$	$\sum_2 [\alpha^{2/4} + \delta^{1/4}]$	$\sum_3 [(\delta)\alpha_2^{2/4} + \alpha_0^{1/4}]$	$\sum_2 [\alpha : \delta^{3/4}]$

Συζήτηση - Συμπεράσματα

Από τη σύγκριση των εκτελέσεων του χορού του Στέγκου, με βάση την καταγραφή του Γ. Αικατερινίδη το 1966 και με βάση την επιτόπια έρευνα που διεξήχθη για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας, διαπιστώνονται τα ακόλουθα. Ο χορός του Στέγκου δεν αποτελείται από έναν μόνο χορό, αλλά από μια αλληλουχία τραγουδιών και χορών, συνήθως ακολουθώντας ένα κοινό κινητικό λεξιλόγιο. Ειδικότερα, από την ανάλυση των δεδομένων

που καταγράφηκαν με το σύστημα σημειογραφίας Laban (Labanotation) και αναλύθηκαν μορφολογικά, διαπιστώνεται ότι ο χορός του Στέγκου πριν και μετά την αναβίωση δεν υπέστη ριζικές αλλαγές ως προς τη μορφή του, καθώς η δομή παραμένει η ίδια, με διαφοροποιήσεις σε επιμέρους συστατικά στοιχεία της μορφής (Τυροβολά, 2001, 2010) όπως η λαβή, το ρυθμικό σχήμα κ.ά. (Πίνακας 9).

Σε αυτό το σημείο πρέπει να γίνει ξανά αναφορά στο γεγονός ότι ο Γ. Αικατερινίδης πραγματοποίησε δύο διαφορετικές κινηματογραφήσεις, δύο διαφορετικές ημερομηνίες (26 Ιουλίου και 28 Ιουλίου, 1966), σε δύο διαφορετικές τοποθεσίες (στο χοροστάσι του Στέγκου και σε μια λάκκα). Αν και η διαδικασία που ακολουθούσαν για να καταλήξουν στο χοροστάσι του Στέγκου δεν αποτυπώνεται στην ταινία του Αικατερινίδη, από άλλες πηγές μαθαίνουμε ότι πήγαιναν από την κεντρική πλατεία και τον ναό την Αγίας Παρασκευής στον Στέγκο τραγουδώντας. Στην κινηματογράφιση στον χώρο του Στέγκου, στις 26 Ιουλίου, γιορτή της Αγίας Παρασκευής, συμμετέχουν 21 χορευτές και των δύο φύλλων, με την παρουσία θεατών, ενώ στον χώρο της λάκκας, στις 28 Ιουλίου, συμμετέχουν 9 χορευτές και των δύο φύλλων, χωρίς την παρουσία θεατών.

Διαφορά μπορεί να θεωρηθεί η διαφοροποίηση στη λαβή, με τους παλιούς χορευτές να μην υιοθετούν όλοι τους μια κοινή λαβή, με ορισμένους να πιάνονται από τις παλάμες (Λ), και άλλους από τους αγκώνες (Σ). Δυστυχώς δεν μαθαίνουμε λεπτομέρειες για το πώς χορευόταν η «Παπαδούλα» στο παρελθόν στην καταγραφή του 1966, αλλά άλλες πηγές επισημαίνουν ότι θεωρούταν πιο πολύ γυναικείος χορός. Άξιο προσοχής είναι και το γεγονός ότι οι γυναίκες δεν εκτελούν χορευτικές κινήσεις, παρά μόνο ακολουθούν τον χορό των ανδρών με μικρούς βηματισμούς, συμμετέχοντας απαντητικά με το τραγούδι τους. Οι χορευτικές κινήσεις και οι αυτοσχεδιασμοί αφορούσαν αποκλειστικά τους άνδρες. Ακόμη και στους άνδρες όμως είναι αρκετά δύσκολο να εντοπιστεί η βασική χορευτική φράση, ειδικά αν αναφερθούμε στην 1η κινηματογράφιση.

Απεναντίας, ο χορός του Στέγκου στο πλαίσιο της αναβίωσης από το 1997 και μετά, χαρακτηρίζεται από την ίδια χορευτική φράση, τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες, με μόνη εξαίρεση την «Παπαδούλα», όπου έχουμε αλλαγή της ρυθμικής αγωγής. Το τραγούδι αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι στο τρίπτυχο μουσική, χορός και λόγος (τραγούδι). Η απουσία μιας και μόνο λαβής, καθώς και η απουσία χορευτικής κίνησης των γυναικών, ίσως υποδηλώνει τη μείζονα θέση που είχε το τραγούδι και στον χορό του Στέγκου.

	Καταγραφή Γ. Αικατερινίδη (1966)	Αναβίωση από συλλόγους (1997 και μετά)
Διαδικασία	Στη βουβή κινηματογράφιση του Αικατερινίδη, ο χορός του Στέγκου απεικονίζεται σε δύο στιγμιότυπα, στο χοροστάσι Στέγκου και στη Λάκκα. Η όλη διαδικασία δεν έχει αποτυπωθεί από τον κινηματογραφικό φακό.	Πορεία από την κεντρική πλατεία στο χοροστάσι του Στέγκου με συνοδεία τραγουδιού («Κινήσαν τα τσαμπόπουλα»). Ο χορός του Στέγκου στο χοροστάσι του Στέγκου γίνεται με συνοδεία διαφόρων τραγουδιών.
Μουσική συνοδεία	Ηχογράφιση: τραγούδι - τραγουδούν πρώτοι οι άνδρες και οι γυναίκες επαναλαμβάνουν	Τραγούδι: Τραγουδούν πρώτοι οι άνδρες και οι γυναίκες επαναλαμβάνουν
Στοιχεία χώρου	Υπαίθριος χώρος, το χοροστάσι του Στέγκου. Ομαδικός, κυκλικός χορός που χαρακτηρίζεται από τη συμμετοχή και των δύο φύλων	Υπαίθριος χώρος, το χοροστάσι του Στέγκου. Ομαδικός, κυκλικός χορός που χαρακτηρίζεται από τη συμμετοχή και των δύο φύλων
Τραγούδια	«Χίλιοι μαστόροι δούλευαν» «Όσα λελούδια η άνοιξη» «Βγήκα μάνα μ' κ' αγνάντεψα»	«Χίλιοι μαστόροι δούλευαν» «Όσα λελούδια η άνοιξη» «Παπαδούλα»
Χορευτική φόρμα	Δύσκολα διακρίνεται μια ενιαία χορευτική φράση στη βιντεοσκόπηση στον Στέγκο (κινηματογράφιση 1), διακρίνεται όμως στη δεύτερη λήψη. Πιθανότερα και στις δύο κινηματογραφήσεις οι χορευτές να χορεύουν και να τραγουδούν το «Χίλιοι	Διακρίνονται δύο χορευτικές φράσεις. Η πρώτη χορευτική φράση εντοπίζεται στο τραγούδι «Χίλιοι μαστόροι δούλευαν» και στο «Όσα λελούδια η άνοιξη». Η δεύτερη χορευτική φράση εντοπίζεται στη «Παπαδούλα», διότι μεταβάλλεται η ρυθμική αγωγή. Όλα τα τραγούδια του Στέγκου που

	μαστόροι δούλευαν». Από πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές μαθαίνουμε ότι όλα τα τραγούδια του Στέγκου χορεύονταν με τον ίδιο τρόπο. Ομοιογενής αλυσιδωτή φόρμα. Οι γυναίκες δεν πραγματοποιούν χορευτικές κινήσεις σε καμία από τις δύο κινηματογραφήσεις και ακολουθούν με απλούς βηματισμούς και στις δύο κινηματογραφήσεις. Οι πρωτοχορευτές αυτοσχεδιάζουν.	εξετάζουμε έχουν ρυθμική αγωγή 3/4 (2+1), εκτός της «Παπαδούλας», με μουσικό μέτρο 4/4 (2+2). Όλοι οι χορευτές χορεύουν την ίδια χορευτική φράση. Ομοιογενής αλυσιδωτή φόρμα. Οι πρωτοχορευτές αυτοσχεδιάζουν.
Χορευτικές κινήσεις	Κινήσεις των κάτω άκρων που περιορίζονται σε απλές μετακινήσεις και άρσεις. Κίνηση σε μεσαία ταχύτητα, βαριά, σταθερή. Βήματα διαφοροποιημένα ανάλογα με το φύλο, σε όλο το πέλμα, με τους άνδρες μόνο να εκτελούν χορευτικές κινήσεις. Οι γυναίκες ακολουθούν με απλούς βηματισμούς. Κορμός σε όρθια θέση, με το κεφάλι ψηλά να ακολουθεί τη γραμμή του σώματος.	Κινήσεις των κάτω άκρων που περιορίζονται σε απλές μετακινήσεις και άρσεις. Κίνηση σε μεσαία ταχύτητα, βαριά, σταθερή. Βήματα ελαφρώς διαφοροποιημένα ανάλογα με το φύλο, με μικρό άνοιγμα και στηρίζεις σε όλο το πέλμα. Κορμός σε όρθια θέση, με το κεφάλι ψηλά να ακολουθεί τη γραμμή του σώματος.
Λαβή	Από τους αγκώνες (Σ) (2η κυρίως λήψη) ή από τις παλάμες (Μ) (1η κυρίως λήψη) σε όλα τα τραγούδια. Ο κύκλος μεταξύ ανδρών και γυναικών συνδέεται είτε με λαβή (Σ) από τους αγκώνες (1η λήψη) ή (Μ) από τις παλάμες (2η λήψη).	Λαβή από τους αγκώνες (Σ) στο «Χίλιοι μαστόροι δούλευαν» και στο «Όσα λελούδια η άνοιξη», ενώ στην «Παπαδούλα» λαβή από τις παλάμες με τα χέρια κάτω (λαβή Μ). Ο κύκλος μεταξύ ανδρών και γυναικών δεν συνδέεται, με εξαίρεση την κινηματογράφιση του 1997 & 2016, όπου υπάρχει λαβή από τις παλάμες με τα χέρια κάτω (λαβή Μ). Στην «Παπαδούλα», οι γυναίκες πιάνονται σε εσωτερικό κύκλο από αυτόν των ανδρών.
Ρυθμικό σχήμα, Ρυθμική οργάνωση	3/4 (2+1) σε όλα τα τραγούδια	3/4 (2+1) 4/4 (2+2)
Ενδυμασία	«Ευρωπαϊκά» ρούχα	Παραδοσιακές ενδυμασίες και σύγχρονα καθημερινά ρούχα
Μοντέλο φόρμας	Ομοιογενής αλυσιδωτή φόρμα	Ομοιογενής αλυσιδωτή φόρμα
Χορευτές	Ενήλικες χορευτές και των δύο φύλων, απουσία παιδικής συμμετοχής.	Ενήλικες χορευτές και των δύο φύλων, έφηβοι και παιδιά σχολικής και προσχολικής ηλικίας.

Καταληκτικά, διαπιστώνεται ότι ο χορός του Στέγκου δεν εμφανίζει μεγάλου βαθμού μετασχηματισμούς ως προς τη δομή και τη μορφή του μεταξύ της καταγραφής του ερευνητή Γ. Αικατερινίδη (1966) που αφορά στη βίωση και της μετέπειτα αναβίωσής του από τους συλλόγους (1997-2017) όπως έχει παρατηρηθεί σε άλλες περιπτώσεις (βλ. ενδεικτικά Koutsouba, 1995; Κουτσούμπα, 2000, 2009). Το γεγονός αυτό δεν εκπλήσσει δεδομένου ότι η αναβίωση από τους συλλόγους βασίστηκε στην καταγραφή του Γ. Αικατερινίδη. Ως εκ τούτου συμπεραίνεται ότι η αναβίωση αυτή, τουλάχιστον ως προς τη δομή και μορφή του χορού του Στέγκου, έμεινε σε μεγάλο βαθμό πιστή στην υπάρχουσα καταγραφή. Ενδιαφέρον ωστόσο θα είχε στο μέλλον να διερευνηθεί κατά πόσο το ίδιο ισχύει και ως προς τη λειτουργία του χορού, ενδιαφέρον που είναι όμως πέρα από τον σκοπό της εργασίας αυτής.

Βιβλιογραφία

- Αικατερινίδης, Γ. (2010). Επιτόπια λαογραφική έρευνα τον Ιούλιο του 1966 στην Άμπλιανη. Στο Κ. Παπαδόπουλος (Επιμ.), *Ιστορία και Πολιτισμός του Δήμου Δομνίστας Ευρυτανίας* (σελ. 885- 900). Αθήνα: Στιγμή.
- Αλεξανδροπούλου, Σ. (2008). *Η Άμπλιανη του Μεσοπολέμου*. Αθήνα: Επτάλοφος.
- Δημόπουλος, Κ. (2011). *Συνιστώσες του χώρου και έμφυλες χορευτικές πρακτικές. Οι πεδινές και ορεινές κοινότητες της Καρδίτσας Θεσσαλίας και το χρονικό διάστημα 1920-1980*. Μεταπτυχιακή Διατριβή. ΤΕΦΑΑ, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα.
- Dimopoulos, K. (2017). Rural dances under the lens of the urban context. The example of the movie “To homa vaftike kokkino”. In K. Stepputat (ed.), *Dance, Senses, Urban Contexts, Proceedings of the 29th Symposium of the International Council for Traditional Music (ICTM) Study Group on Ethnochoreology* (pp. 347-350). Austria: Institute of Ethnomusicology, University of Music and Performing Arts.
- Φιλίππιδου, Ε. (2011). *Χορός και ταυτοτική αναζήτηση: τακτικές επιπολιτισμού και επαναφυλετισμού των Γκαγκαβούζηδων στην Οινόη Έβρου*. Μεταπτυχιακή Διατριβή. ΤΕΦΑΑ, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα.
- Φιλίππιδου, Ε. (2019). *Διασχίζοντας τα σύνορα, ενώνοντας τους ανθρώπους. Κυβερνητική προσέγγιση του χορού στο γαμήλιο θρακικό δρώμενο του ‘κ’να’ σε Ελλάδα και Τουρκία*. Διδακτορική Διατριβή. ΤΕΦΑΑ, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα.
- Φούντζουλας, Γ. (2016). *Χορός και πολιτική. Θέσεις και αντιθέσεις στο χορευτικό δρώμενο Γαϊτανάκι στη Σκάλα και τη Δάφνη Ναυπακτίας*. Μεταπτυχιακή εργασία. Σχολή Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα.
- Holt, T.R. & Turner, E.J. (Eds.) (1972). *The Methodology of Comparative Research*. New York: The Free Press.
- Koutsouba, M. (1991). *The Greek Dance Groups of Plaka: A Case of “Airport Art”*. M.A. dissertation. Guildford: Department of Dance, University of Surrey, UK.
- Koutsouba, M. (1995). Restoration or collapse of the (dance) tradition? The case of the dance Tsamikos on the island of Lefkada, Greece. Στο J. Adshead-Landsdale, & Ch. Jones (proceedings compilers), *Border Tensions: Dance and Discourse, Proceedings of the 5th Study of Dance Conference* (pp. 209-218). University of Surrey: Department of Dance Studies.
- Koutsouba, M. (1997). *Plurality in Motion: Dance and Cultural Identity on the Greek Ionian Island of Lefkada*. Ph.D. thesis. London: Music Department, Goldsmiths College, University of London.
- Koutsouba, M. (1999). “Outsider” in an “inside” world, or dance ethnography at home. In T. Buckland (Ed.), *Dance in the Field: Theory, Methods and Issues in Dance Ethnography* (pp. 186-195). London: Macmillan Press.
- Koutsouba, M. (2007). Structural Analysis for Greek Folk Dance: A Methodology. In A. Kaeppler & E. I. Dunin (Eds.), *Dance Structures. Perspectives on the Analysis of Human Movement* (pp. 253-276). Budapest: Akademiai Kiado.
- Κουτσούμπα, Μ. (2000). Η δυναμική του χορού στις μετασηματιστικές διαδικασίες διαμόρφωσης της τοπικής πολιτισμικής ταυτότητας. Στο Χ. Βουρουτζίδης (Επιμ.), *Η διαχρονική εξέλιξη του παραδοσιακού χορού στην Ελλάδα, Πρακτικά 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου Λαϊκού Πολιτισμού* (σελ. 205-210). Σέρρες: Δήμος Σερρών.
- Κουτσούμπα, Μ. (2005). *Σημειογραφία της χορευτικής κίνησης, το πέρασμα από την προϊστορία στην ιστορία του χορού*. Αθήνα: Προπομπός.
- Κουτσούμπα, Μ. (2009). Παράδοση και φολκλόρ στον ελληνικό παραδοσιακό χορό: η περίπτωση του χορού μηλιά της Λευκάδας. *Επιστήμη του Χορού*, 3, 16-33. Διαθέσιμο στο <http://www.elepex.gr/images/stories/tritostomos/koutsouba-paradosi-full-text-gr.pdf>.
- Μερακλής, Μ. Γ. (χ.η). *Αικατερινίδης*. Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα (Τόμος 1, σελ. 409). Αθήνα: Πάπυρος Γραφικές Τέχνες.
- Νιώρα, Ν. (2009). *Τα πασχαλιόγιορτα σε μια μακεδονική κοινότητα: βιωμένη εμπειρία ή δραματολογική πειθαρχία*. Μεταπτυχιακή Διατριβή. ΤΕΦΑΑ, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα.
- Ογκορτσώφ, Π. Α. & Γιουντίν, Γκ. Ε. (1983). Τυπολογία. *Μεγάλη Σοβιετική Εγκυκλοπαίδεια*, 33, 459-461.
- Σαρρής, Γ. (2009). *Τα Μυολίθια*. Πάτρα: Ταχύτυπο.
- Σαρρής, Γ. (2011). *Από τα χειμαδιά στα βουνά. Οι Άμπλιανίτες ποιμένες*. Αυτο-έκδοση.

- Σαρρής, Γ. (2016). *Αμπλιανη Ευρυτανίας 1940-2015 Ιστορία-Λαογραφία*. Πάτρα: Lithos Ο.Ε Γραφικές Τέχνες.
- Σαρακατσιάνου, Ζ. (2011). *Εθνοτικές ομάδες και χορευτικές πρακτικές στο Στενήμαχο Ν. Ημαθίας Μακεδονίας. Το έθιμο του Αγίου Τρύφωνα ως δείκτης της τοπικής πολιτισμικής ταυτότητας*. Μεταπτυχιακή Διατριβή. ΤΕΦΑΑ, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα.
- Sklar, D. (1991). On dance ethnography. *Dance Research Journal*, 23(1), 6-10.
- Τασιούλης, Α. (2017). *Ο χορός του Στέγκου στην Αμπλιανη Ευρυτανίας. Μια εθνοχορολογική προσέγγιση στις υπάρξεις του*. Πτυχιακή εργασία. ΤΕΦΑΑ, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα.
- Thomas, R. J. & Nelson K. J. (2003). *Μέθοδοι έρευνας στη Φυσική Δραστηριότητα* (επιμ. ελλ. έκδ Κ. Καρτερολιώτης). Αθήνα: Πασχαλίδης.
- Τυροβολά, Β. (1994). *Ο Χορός "στα τρία" στην Ελλάδα. Δομική-μορφολογική και τυπολογική προσέγγιση*. Διδακτορική Διατριβή. Τμήμα Μουσικών Σπουδών, Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα.
- Τυροβολά, Β. (2001). *Ο ελληνικός χορός. Μια διαφορετική προσέγγιση*. Αθήνα: Gutenberg.
- Τυροβολά, Β. (2010). Φορμαλισμός και μορφολογία. Η εννοιολογική οπτική και η μεθοδολογική χρήση τους στην προσέγγιση και την ανάλυση της μορφής του χορού. Στο Η. Δήμας, Β. Τυροβολά & Μ. Κουτσούμπα (Επιμ.), *Ελληνικός παραδοσιακός χορός. Θεωρήσεις για το λόγο, τη γραφή και τη διδασκαλία του* (σσ. 127-178). Αθήνα: αυτό-έκδοση.
- Χαριτωνίδης, Χ. (2018). *Παράλληλες ζωές και χορευτικές παραδόσεις: το ελληνικό tanzhas στην Ουγγαρία*. Μεταπτυχιακή Εργασία. Σχολή Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα.